

FACTORII MIGRĂRII LA STUDII A STUDENȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

GRIGORAȘ Ecaterina, *CCD INCE*

Abstract. In the article, we examine the mobility of students from Republic of Moldova. Currently, the phenomenon of student's migration abroad is an extremely strong process. The statistics of country of origin are registered about 25% compared to the number of students in the Republic of Moldova, it is an increase in the mobility of Moldovan students about 4 times higher than national statistics show. In the article were analyzed the factors of students migration which are: offer for Moldovan students; better future; international experience, personal training; the quality of education; multinational entourage; degree graduated recognized in Europe. The migration of lot of students usually goes hand in hand with any governmental transition that must to change the education policies.

Key words: academic mobility, migration, Moldavian students, factors of migration, educational policy.

Învățământul traversează procesul de internaționalizare în urma intensificării mobilității studenților și promovării programelor cu predare în limbi de circulație internațională în cadrul instituțiilor de învățământ superior. Țările economic avansate au elaborat strategii, cu obiective precise, ale căror implicații depășesc sectorul educației, având ca scop atât menținerea ritmului de activitate a instituțiilor de învățământ superior în condițiile scăderii efectivului contingentului de studenți în țările europene, cât și completarea deficitului populației în vârsta aptă de muncă.

Experiența de învățământ peste hotare a devenit o tendință la etapa actuală și este promovată de politicile statelor Uniunii Europene și nu numai. Mobilitatea studenților este stimulată prin diverse programe de stat și regionale, multe țări încheind acorduri bilaterale și multilaterale în acest domeniu. Conform datelor UNESCO, nivelul mobilității internaționale a studenților în ultimii 25 de ani a sporit cu 300%, numărul tinerilor care au studiat în străinătate în anul 2010 constituind 2,8 mil, iar conform prognozelor, către anul 2025 poate să crească până la 4,9 mil [1].

Pentru țările din Europa de Est, inclusiv și Republica Moldova, migrația la studii devine o problemă de "exod al creierelor" ca rezultat al dominării studiilor în baza de contract, corelării scăzute a politicilor educaționale cu politicile de încadrare în câmpul muncii, oportunități reduse de angajare după specialitate pentru absolvenți, salariile mici. Totodată, migrarea la studii devine pentru tineri o modalitate de a pleca din țara natală și o oportunitate de a se stabili cu traiul în țările europene cu standarde mai înalte ale calității vieții. Tinerii din Republica Moldova au început să migreze la studii peste hotare încă de la sfârșitul anilor 1990 [2], efectivul fluxului migrațional la studii fiind în creștere continuă.

Statistica națională înregistrează o ascensiune a numărului de tineri care aleg să plece la studii peste hotare. Acest fapt se datorează și acordurilor de colaborare a Ministerului Educației al Republicii Moldova privind mobilitatea academică a studenților moldoveni. Datele din registrele statistice ale țărilor gazdă [3] au înregistrat o creștere a mobilității studenților moldoveni de circa 4 ori mai mare decât arată statistica națională (*Tabelul 1*), această diferență fiind determinată de faptul că o bună parte din tineri își încearcă soarta în străinătate pe cale individuală. Astfel, în anul de studii 2013-2014, conform datelor obținute, în universitățile europene numărul de studenți Moldoveni a constituit peste 24 mii. Evident că această cifră poate fi mai mare, din cauza că datele se referă la un număr restrâns de țări. Conform datelor BNS, în anul de studii 2013-2014 numărul de studenți în universitățile din Republica Moldova a constituit 97285, iar ponderea celor care au studiat peste hotare constituie circa 25% din numărul de studenți din țară (*Tabelul 1*).

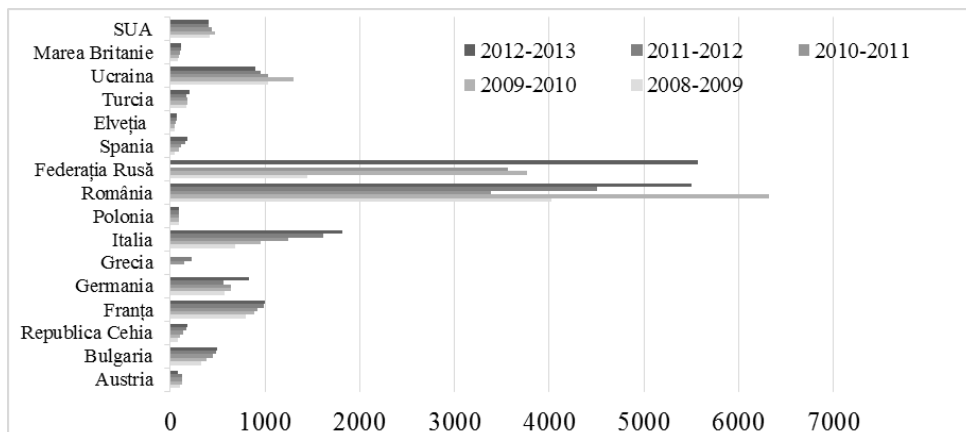
Cel mai mare număr de studenți s-a înregistrat în țările care în ultimii ani au primit cel mai mare număr de migranți de muncă (Italia și Rusia), precum și în România, care anual oferă un număr semnificativ de burse pentru tinerii din Republica Moldova.

Tabelul 1. Numărul de studenți moldoveni în unele țări europene conform datelor naționale și ale țărilor gazdă pe anii de studii

	Datele naționale			Datele din registrele statistice ale țărilor gazdă		
	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014
România	3800	5000	5500	6387	6448	6736
Rusia	110	97	63	4607	5596	6148
Germania	-	-	-	-	836	791
Italia	-	-	-	8225	8590	8715
Marea Britanie	-	-	-	110	95	-
Republica Cehia	13	13	10	170	163	159
Ucraina	105	105	100	895	885	1703
Total	4028	5215	5673	20394	22613	24252

Sursa: elaborat de autor în baza datelor țărilor gazdă.

UNESCO afișează statistica referitoare la mobilitatea academică a studenților pentru diferite țări, ultimele date fiind prezentate pentru anul de studii 2012-2013. Lista țărilor este destul de largă, cu toate că numărul total de studenți în comparație cu datele prezentate mai sus, este mai mic (17,8 mii), din cauza că informațiile nu sunt complete. Topul țărilor cu un număr semnificativ de studenți moldoveni completează Franța, Bulgaria, SUA, Spania și Turcia.

Fig. 1. Numărul de studenți moldoveni în universitățile din alte țări, pe ani de studii 2008-2013

Sursa: UNESCO, <http://data.uis.unesco.org/>.

Este cunoscut faptul că în prezent, dar în special în deceniile viitoare, se va resimți un deficit al contingentului de studenți în majoritatea țărilor europene, din cauza că în această vârstă vor intra generațiile puțin numeroase născute. De exemplu, în Bulgaria, în anul curent unui abiturient îi revin trei locuri vacante, numărul absolvenților școlilor a constituit 59 mii, iar universitățile au avut oferta de 77 mii de locuri [4].

Potrivit Biroului Național de Statistică, în anul de învățământ 2013-2014, față de 2012-2013, numărul studenților s-a micșorat cu 5173 studenți: în universitățile de stat – cu 4089, în cele private – cu 1084 [5]. Prognozele demografice [6; p. 15-16] demonstrează la fel o scădere semnificativă a numărului de elevi și studenți pentru generațiile viitoare.

Lipsa unui număr suficient de studenți la anul întâi în universitățile europene se reflectă direct asupra bugetului instituțiilor, iar atragerea studenților străini le permite universităților să-și îmbunătățească pozițiile în ratingurile internaționale ale instituțiilor. Așa că universitățile din Europa luptă activ pentru studenții străini. Cereri pentru abiturienți, studenți moldoveni ai ciclului I, masterat și doctorat anual sunt prezentate de Rusia (574 locuri la buget în acest an), Ucraina (100-105 locuri), Bulgaria (128 locuri), Cehia (10 locuri), Slovacia, Turcia, Grecia, China, Ungaria, Lituania, Serbia. Cel mai mare număr de burse pentru moldoveni oferă România, astfel pentru anul de studii 2014-2015 au fost oferite 5 mii de burse în instituțiile de învățământ superior, inclusiv 1,5 mii de burse pentru liceeni și 2,8 mii pentru studenți. În anul 2011 această cifră constituia doar 3 mii.

Deși în ultimii ani se înregistrează un număr nesemnificativ de imigranți în Republica Moldova, motivul acestora îl constituie studiile foarte ieftine comparativ cu țările natale, sau conflictele naționale. Biroul Național de Statistică afișează cifra de 708 imigranți la studii pentru anul 2013 [7],

dintre care 442- Israel, 79-Turcia, 37-Ucraina, 13-Kîrghîzstan, 12-Finlanda, 11-Uzbekistan, 9-Coreea de Sud, 7-Siria, 98-altele.

Migrația tineretului studios, care reprezintă cel mai important catalizator al economiei și dezvoltării unui stat, afectează sistemul educațional și creșterea economică prin reducerea numărului forței de muncă calificate. Desigur, programele naționale de schimb academic oferă șanse reale și unice de studii și cercetare postuniversitare în țările din Occident, susținând potențialul intelectual al țării, dar odată cu aceasta pleacă un număr semnificativ de studenți cu rezultate remarcabile, care ar putea contribui la dezvoltarea socioeconomică a țării.

Pentru evidențierea factorilor determinați ai mobilității studenților moldoveni au fost realizate 14 interviuri cu tineri care își fac studiile peste hotarele Republicii Moldova, tineri care și-au făcut studiile peste hotare și nu au revenit în țară, care au revenit în țara natală după obținerea diplomelor, dintre care 7 au studiat în România, 2 - în Germania, 2 - în Rusia și respectiv câte unu în Polonia, Cehia și Franța. Din numărul de tineri intervievați 10 au plecat prin intermediul programelor naționale de mobilitate academică și 4 dintre ei au plecat pe cont propriu, fie că părinții sunt stabiliți peste hotare de mai mult timp, fie au rude, prieteni care au migrat anterior.

Rezultatele intervieării demonstrează că printre motivele principale ce i-au determinat să plece la studii peste hotare au fost: oferta de studii pentru studenții moldoveni; un viitor mai bun; experiența internațională, profesională dar și personală care îi formează ca personalitate; calitatea studiilor; anturajul multinațional; orizonturi noi; diploma recunoscută în spațiul european („*experiența de studii în străinătate deschide noi orizonturi și perspective de dezvoltare profesională*”).

Dintre tinerii intervievați, majoritatea suțin că după finisarea studiilor nu doresc să se întoarcă acasă: *am observat facultatea și sunt angajată la serviciu, tot ce mă mai leagă de Chișinău sunt părinții*, deoarece deja s-au angajat la un serviciu bine plătit și se bucură de succese și *“nu văd nici o condiție pentru a duce o viață liniștită, în bunăstare socială și materială, în satisfacție personală și profesională în Republica Moldova”*, unii doresc să-și continue studiile, iar alții sunt încă indeciși, deoarece sunt abia la începutul studiilor.

Studenții respectivi se arată foarte mulțumiți de calitatea studiilor, de modalitatea de predare a profesorilor, de condițiile care sunt oferite studenților străini și de oportunitățile oferite pentru tinerii dornici de a învăța: *„experiența acumulată în România m-a ajutat să capăt mai multă încredere în mine. Am deschis noi uși, care mi-au arătat drumul spre adevărate oportunități. Colegii, dar mai ales profesorii nu m-au făcut niciodată să mă simt discriminată, ba chiar mulți dintre ei mi-au zis: „Bine ai venit acasă”*”; *„În Polonia un accent deosebit se pune pe student și personalitatea lui”*. Unii dintre ei sunt implicați în diferite proiecte încă din

primul an de studii. Astfel, apreciați la justa lor valoare, ei nu mai doresc să se întoarcă în țara natală, unde ar găsi un loc de muncă, un salariu decent și oportunități de dezvoltare pentru tinerii specialiști, care, practic, lipsesc.

Desigur, o analiză a mobilității studenților reprezintă un segment socio-economico-demografic îngust, însă impactul pe care îl are aceasta asupra economiei oricărui stat este destul de important. Migrarea unui număr foarte mare a tinerilor aduce cu sine o pierdere semnificativă a capitalului uman și cauzează consecințe pe termen lung asupra structurii societății pe vârste.

Prin urmare, este necesară elaborarea de politici de corelare a raportului dintre procesul de educație și instruirea tineretului (inclusiv al personalului calificat) și cerințele economiei reale [8, p.228-234]. Este necesar de a implementa politici naționale de stimulare a reîntoarcerii tinerilor mobili. Reformele care se implementează în domeniul educației, care par a fi eficiente vor eșua atâta timp cât cea mai mobilă parte a tineretului preferă universitățile străine.

Până la etapa actuală au fost înregistrate două programe care au ca scop stimularea reîntoarcerii tinerilor în țara natală. În perioada anului 2010 s-a desfășurat Proiectul pilot „Promovarea revenirii tinerilor moldoveni cu studii în străinătate”, organizat de Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Republica Moldova (OIM), în parteneriat cu Biroul pentru Relații cu Diaspora, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Educației și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, care a avut ca scop promovarea revenirii tinerilor moldoveni cu studii în străinătate în vederea angajării în instituțiile private sau publice din Moldova finanțat de Uniunea Europeană. Concursul a avut misiunea de a susține 30 de tineri moldoveni absolvenți ai instituțiilor din străinătate care doresc să revină temporar sau permanent în Moldova pentru a se angaja în instituțiile private / publice în vederea schimbului de experiență și implementării abilităților câpătate.

Un alt program de granturi destinat absolvenților moldoveni în străinătate, organizat la fel de Organizația Internațională pentru Migrație, au anunțat un concurs (perioada de înscriere: 01.09.2014-01.10.2014) de susținere a 30 de tineri moldoveni, absolvenți ai instituțiilor din străinătate, care doresc să revină temporar sau permanent în Moldova pentru a se angaja în instituțiile private/publice din Moldova în vederea schimbului de experiență și implementării abilităților obținute [9].

Aceste programe sunt binevenite dar insuficiente pentru reîntoarcerea tinerilor, reprezintă programe pe termen scurt și pentru un segment foarte mic de tineri. Mai ales că alocațiile lunare pe care le oferă Organizația Internațională pentru Migrație pentru ultimul program sunt de 3000 lei moldovenești pe o perioadă de până la 6 luni, nu merită efortul studenților care au obținut o bursă peste hotare și au muncit pentru diploma de studii

superioare. În plus, studenții străini beneficiază de facilități la asigurarea cu cămine studentești, asigurare medicală, reduceri la transport.

Statul are nevoie de politici publice care să încurajeze tineretul studios să-și profeseze meseria în țară în schimbul unor avantaje reale de ordin social și economic.

În acest sens, trebuie să fie orientată spre preferințele tinerilor, trebuie să investească în tineri și să le creeze aici condiții favorabile de muncă și salarii decente, ca atunci când ei vor obține o diplomă peste hotare să fie motivați să se întoarcă acasă și să implementeze în practică experiența acumulată peste hotare.

Referințe bibliografice

1. Prognozarea datelor referitoare la mobilitatea internațională a studenților, www.unesco.org/new/en/unesco/resources/online-materials/publications/unesdocdatabas
2. Кривенко А. Молдова: страна массовой трудовой эмиграции. În: Demoscope weekly, № 605 – 606, 1 - 24 августа 2014.
3. Informația a fost obținută prin adresarea oficială a Centrului de Cercetări Demografice al INCE la instituțiile statistice și Ministerele ale Educației
4. Programul de stat de exod al creierelor. http://www.noi.md/md/news_id/43336
5. Calculate în baza datelor BNS.
6. Profilul sociodemografic al Republicii Moldova la 20 de ani după adoptarea Programului de Acțiune de la Cairo. (Responsabil de ediție dr. hab. O. Gagauz). Chișinău, 2014, p. 15-16.
7. Biroul Național de Statistică. <http://statbank.statistica.md/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>
8. Grigoraș E. Mobilitatea academică a studenților din Republica Moldova. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2014, nr. 2, p. 228-234.
9. <http://www.iom.md/index.php/en/component/content/article/9-media-kit/272-grantprogramformoldovanoverseasgraduates>
10. Câți studenți își fac studiile peste hotare? În: Buletinul de informație și analiză în demografie populație și dezvoltare, 2014, nr. 1, p. 12.
11. Mapping mobility in European higher education, <http://www.acup.cat/sites/default/files>.
12. Snițov R., Cojocaru N. Evaluarea legăturilor dintre educație, formare și migrația forței de muncă în Republica Moldova. Chișinău, 2013.
13. Moraru V. (coordonator). Brain Drain: cazul Republicii Moldova. Chișinău, Sirius, 2011.
14. Mobilitatea academică internațională pentru învățământul terțiar, <http://data.uis.unesco.org/>
15. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2005-2010. Chișinău, 2012, p. 78-79.